

מהפכת הנשים

לכאורה אני מסכים לכל דבריו של אורי אבנרי, במאמרו "יודיו של שובניסט גברי" (העולם הזה 2161), וביכול זה גם לכל הזכויות המגיעות לנשים בשטחי החיים השונים, שבהם הן עומדות בקו אחד עם הגברים. אבנרי יציג אומנם את העובדות בצורה מהימנה, אלא שאת הצד האפל של הבעיה הוא לא העלה וכדאי שהוא יואר.

הטענות על קיפוח ואפליה הן המניעות כיום את מהפכת הנשים. טענות מסוג זה אינן נפלות בעוצמתן מהגורמים שהביאו לפרוץ מהפכות גדולות בהיסטוריה, החל במהפכה הצרפתית ועד במהפכה הבולשבי-קית. לכן, מי שהיה רדום עד כה בקשר לרצינותה של מהפכה זו, כדאי שיקיץ.

גל

בבואו לתת דוגמאות לקיפוח משוע הוסיב אורי אבנרי את הנשים יחד עם הכושים, היהודים והפלסטינים, בסירת המאבק הכללי נגד הדיכוי. היתר תפסות פזיזה זו היא הכללית מסוכנת. הכושים דוכאו באמריקה ובאפריקה מסיבות קולוניאליות, כגון עבודת עבודה זולה. היהודים דוכאו בעטיין של רגשות אנטישמיים, ואילו גורלם של הפלסטינים לא שפר עליהם בעיקר מסיבות פוליטיות. קצת קשה להבין איך ניתן להשוות את דיכויים של אלה לאפליית הנשים.

אפליית הנשים בתרבות האנושית נובעת מסיבות אחרות. מלבד הכוח הפיסי העדיף, בו בורכו הגברים, שמילא תפקיד נכבד עד לסוף המאה ה-19, הרי שבעיקר היו אלו הדתות המונותאיסטיות שתרמו את חלקן לאפלייה זו. אבל באה המאה העשרים ועמה מהפכת הטכנולוגיה והמדעים והיא לא שיפרה את מעמדה של האשה.

כעת, כשרוב אוכלוסיית העולם הפסיק לקיים את צווי אלוה, קשה להשלים עם המשך קיפוח האשה. צריך שיתקבל הכלל "ממנד סווה נותן יחס שווה" אין למנוע מאשה להיות אסטרונאוטית, קצינת-צבא, מדינאית או כל תפקיד אחר שנחשב עד כה גברי בלבד. עדי. אלא שכל זה נשאר עדיין בגדר המאבק הסוציאלי ואין לקשר אותו עם המאבק נגד השיעבוד והדיכוי של העמים. אומנם בשנים עברו, היו שטענו שהאשה נחשלה מהגבר מבחינה ביולוגית ונופלת ממנו בשיכלה, אבל לא זה מה שמניע את "השובניסט הגברי" של היום. הקיפוח ממשיך להתקיים בכוח האנרגיה של המסורת האומרת, שתפקיד האשה הוא להוליד ילדים, להיות עקרת-בית ולטקף את תביעות הגבר במיטה. כדי להילחם בקיפוח יש לעקור מסורת זו מהשורש. אלא שבנייתם נוצרה בעיה חדשה. אחרי מאבקים סוגי יאלים רבים הגיעה החברה האנושית למצב בו מרבית המדינות המפותחות, והנאורות, הן מדינות-סעד. מטרות מדינת הסעד היא לסייע ולשרת את האזרח, כדי שחיי לא יעברו עליו במצוקה ובסבל. אלא מאי? לחמנו להקים מנגנון-סעד אדיר ואחרי-כך הלכנו לנוה. אז קם גולם זה עלינו ובמקום לשרת אותנו הפכנו לו עבדים. כולנו, גברים ונשים, עבדי האילל החדש. בדיוק כאן טמונה הסכנה: שמהפכת נשים לא זהירה תקים גולם חדש שיום אחד יקום עלינו לכלותנו. אני בטוח שהנשים אכן ישיגו את שיוויון הזכויות

שלהן. אבל מה הלאה? ייתכן מצב של לאחר הניצחון, שבו ילכו הגברים והנשים יחד לנוח על זרי-הדפנה וימשיכו לסגוד לעגל הזהב המודרני. העבדים של המאה העשרים, גברים כנשים, לא ישתחררו מהעבדות וכל שאיתם תהיה איך להאריך עוד ועוד את חייהם המשעממים וחשירי התכלית.

על כן, נשים המפכניות, מוטב שתגלנה עירנות וזהירות בבואכן לשנות את סדרי-חינו. עמודנה על המש-מר, שמה אינכן אלא נועצות מסמר נוסף בארון-המתים של חרותנו החברתית. תנו לנשים חופש מלא, אבל אל תפסלו ממנו אליל-שקר חדש.

אשר גל, תל-אביב

התייחסותי לנושא מאמרו של אבנרי היא ספציפית לשיוויון המיניים בארץ, כיוון שהבעיות הספציפיות בי מדינה משנות את פני הדברים ומעמידות אותם באור אחר.

הנקודה החשובה ביותר לשאלת השיוויון והיוניותו בארץ, היא העובדה שאצלנו מוטלת חובת השירות-הצבאי בצה"ל על הנשים בדיוק כמו על הגברים. למרות שחלוקת התפקידים בעת השירות-הצבאי שונה, הרי זה למעשה שיוויון בחוק שירות-החובה. ואם חובת השירות-הצבאי מוטלת על שני המינים, מדוע שלא יהיה שיוויון גם במשך השירות?

השאלה העקרונית היא האם ייתכן בכלל שיוויון בין המינים?

אבנרי פתח את מאמרו בציון העובדה כי השובני-ניזם הגברי קיים עמוק בלב הגברים ומהווה למעשה גזענות. אני מסכימה עמו. אם לא היה הדבר כך, לא היתה קמה התנועה הפמיניסטית, שבראש וראשונה יוצאת נגד השובניזם הגברי הבלתי מוצדק. אין אני מצדיקה קיצוניות מצידו, המגיעה עד לשינת גברים, אך מצדיקה את אותן במאבקן נגד עקרונות הגזענות.

יש לטפל בבעיה זו מראשית, דהיינו עוד מגיל רך. לשם כך יש להתחיל לפעול במערכת-החינוך המש-לבת בחומר לימודיה לגיל הרך למידת סטריאוטיפים, גבריים ונשיים. ספרי-הלימוד בכיתות אל"ף ובי"ת כבר מלמדים את הטף להבדיל שבין המינים ולא דווקא מן הבחינה הביולוגית. הם עוסקים בחלוקת התפקודים "הגבריים" ו"הנשיים" מראש. בספר לכיתה אל"ף נאמר, שאבא הולך לעבודה כדי לפרנס את משפחתו ואמא נשארת בבית כדי לבשל ולנקות. האין זה יעוד "גברי" או "נשי" הקצו מראש?

אם עוד בגיל הרך לא ילמד הילד להבדיל בין המי-נים באופן בלתי צודק, הרי שבעתיד לא תהיה הבעיה של קיום המושג "גברי" ו"נשי", מלבד התכונות הטב-עיות המאפיינות את שני המינים והנובעות מהיבנה הביולוגי שלהם.

יעד נוסף בדרך להשגת המטרה הוא ביצוע חוקים מסויימים, העוסקים בשיוויונות בין המינים, אך אינם מבוזעים בחלקם הגדול. חשיבות רבה ישנה גם לשני נוים בחוקים אחרים, שאינם מזכירים כלל על שיוויון, כמו החוק הן דיניי אישות, המפלה מלכתחילה את האשה לרעה מן הגבר.

כידוע תלויים חיה האישיים והפרטיים של האשה במדינה בדת, המפלה אותה לרעה. מכיוון שרוב הצי-בור בארץ אינו דתי, אין כל הצדקה למדינה להפעיל חוקים דתיים אלה על אזרחיה שכן, זוהי כפייה דתית בלתי מוצדקת. אחרי שקפיד על ביצוע החוקים הקיי-מים ושינוי האחרים, רק אז נוכל להתקדם הלאה ב-השגת המטרה — השיוויון.

באשר לבעיה איך ישתנה מוסד האמהות בחברה החדשה השיוויונית, תשובתי היא פשוטה: אומנם מדרך הטבע שהאשה היא היולדת, אבל מוסד האמהות

אינו קשור דווקא בלידה או בהנקה, אלא בגידול היל-דים. לא הייתי קוראת לאמהות, "מוסד", כי זהו ראש טבעי שלעולם לא יהיה לגברים. אולם העול של גידול הילדים, המונח כיום בעיקר על כתפי הנשים, יצטרך להיות מחולק עם הגברים. השינויים שהתחוללו כבר כיום, כשהגבר אינו נחשב למפרנס העיקרי או היחיד במשפחה, מעידים על כך שמוסד האמהות אינו דבר טבעי, אלא תפיסה חברתית, שחלות בה תמורות. יש לפעול להחדרת תפיסה חדשה זו כמובנת מאליה בעיני כל הציבור. כל פרט בחברה, החש עצמו כמתקדם, חייב ליטול חלק פעיל בהשגת המטרה של השגת ה-שיוויון בין המינים.

רויטל צפניה, בני-ברק

כאשר קראתי את מאמרו המצויין של אורי אבנרי "יודיו של שובניסט גברי", נזכרתי שלפני חמש שנים בדיוק, כאשר נודע לי שנבחרתי לייצג במועצת פועלי תל-אביב את התנועה הפוליטית שייצג אורי אבנרי בכנסת השישית והשביעית, היתה גישתי כי יש להביא למודעות החברה את מעמדה האמיתי של האשה. ואכן, כעבור זמן קצר כתבתי מאמר תחת הכותרת "האשה בגיני החברה" או "פאשיזם מיני", אשר פורסם במלואו בבטאון תנועת-הנשים למען חברה מחדשה, ובכתב-העת הפופולארי יותר "את". בחלקו הגדול הוא פורסם גם ב"העולם הזה".

נשאלת השאלה איך הגעתי אני, גבר ממוצע בגיל-הביניים, לגישה מהפכנית זו? ייתכן שהעובדה ש-

בר-עמי

הייתי כילד ונער יהודי-פליט, בארצות-הברית של שנות השלושים והארבעים, קורבן לאללימות גופנית ו-מילולית של נערי השכונה, פיתחה אצלי רגישות לכל קבוצות יצור-אנוש ה-מקופחים והמופלים לרעה.

זה הביא אותי אל הציור נות כפיתרון לבעיה-הלא-ר-מית של עמנו וזה אשר הביא אותי כבר בגיל צעיר למחנה השלום והשיוויון.

לדעתי לא ייתכן שלום בלא שיוויון. המפסיד ה-עיקרי מאי ניצול — במובן החיובי של המילה — של כל הפוטנציאל הטמון בכל יצור אנוש, היא החברה האנושית כולה. כאשר

תחוש כל אשה ויחוש כל גבר בחברה שהינו שותף מלא לעשייה, תשתפר איכות-החיים של כולנו. לדעתי, מאמרו של אורי אבנרי, כהצהרה ערב כני-סתו מחדש לכנסת כנציג מחנה שלי, הינו תרומה גדו-לה. הגיע הזמן שבית-המוחקקים של ישראל יחדל לדבר על זכויות-אדם ויפעל להשגת זכויות אנוש, כי גם לסמנטיקה הגברית הבלעדית יש השפעה שלילית.

בסיום, הרשו לי להביא לתשומת-לב קוראים אי-גרת שחברתי באביב אשתקד:

האם נשואין הם עסק של בעלות וקניין?
או שותפות בין שני יצורי אנוש אינטליגנטיים?
אם הוא מנצל אותך, משפיל אותך, או הינו הפטיש ואת הסדן: אזי בעל הינו. אך אם הוא מכבד אותך, מעריך אותך, מתחשב בך, אין הוא בעלך אלא אישך. ובאנגלית אל נדבר על Husband, כי Husbandry פירושו ניהול בהמות. התקופה בה תחשב אשה כבהמה לצורך ניצול, חייבת להסתיים לעולמי עד.

משה בר-עמי, תל-אביב

דרניזם הסלאבי שהופיעו ב"עכשיו" (שולץ וגומרוביץ', הרברט ורוז'ביץ')? או שמא הוא ביקורתי באשר לתיר-גומי ייסט של מנחם ברניקר ועזה צבי? או שמא יצא זעמו על תירגומי מאריאן מור של ארנון ורוזן? או על תירגומי חיים פסח? או על תירגומי אורי ברנשטיין, מתוך יצירות סאר'ז'אן פרס, תירגומי קאמינגס של וילטיר או תירגום קאוואפי של דינה הכט? או אולי תירגומי רילקה של הנעמי ושביט ותירגומי פרופ' שרון סומך מן השירה הערבית אינם נראים לו? או אולי הוא נגד תירגום נגול של טסלר המנוח? או אולי הוא במיוחד נגד תירגומי דילן תומאס של שבתאי ווינפלד?

בסיכומי של דבר: אנו מזמינים את עומר להתייחס לכל התירגומים המרכזיים ב"עכשיו" שהזכרנו. אל ישתמש מכך. קודם-כל יריע-א את הכפפה שאנו מטיילים בפניה. לאחר שירים את הכפפה הזאת מזמינים אנו אותה להתייחס גם לתירגומים אחרים ב"עכשיו". לתשובות על האתגר הנ"ל נצפה בסקרנות.

יוסף עילם, מערכת "עכשיו"

ירושלים

נמר של טעויות

במדור "נמר של נייר" ("העולם הזה" 2148), טוען דן עומר, כי מדיניות התירגום של כתבי-העת "עכשיו", או רמת התירגומים ב"עכשיו", אינן מספקות וכו'. ולדענו, מהווה ההטחה הבלתי-מנומקת הנ"ל רק פריט אחד במסכת אי-דיוקים, טעויות והטעויות של "נמר של נייר", שמשמש בדרך-כלל את עורכו לא למתן מידע לקוראים, אלא לשם (א) נקמנות בכל כתיבה-העת וה-מוסד המספרותיים הרציניים, שדחו את כתיבה-יד-שלו או אינם מוכנים לראות בו מספר ואינטלקטואל של ממש; (ב) פיזור ורימום של מוריוורבו למלאכת הסיפורת המגמתית-הקולקלת, עמוס קינן.

אבל לא באתי לתמוע על בחירת, "העולם הזה" במר עומר כעורך למדורו הסיפורתי. זכותו של "העולם הזה" להפקיר את מדורו השונים בידי כל מי שהוא חפץ ביקור, ולא רק בידי נמושות "ניאורכנעניים". באנו להתרעע כאן רק על חוסר-היושר שבהתייחסותו המטעה של עומר למדור התירגום ב"עכשיו". חוסר-היושר הזה מתבטא בפשטות בכך, שעומר לא היה מסוגל (ולדעתנו גם לא יהיה מסוגל) לתעד ולהוכיח

את האשמותיו בכל הנוגע לתירגומים המרכזיים שב"עכשיו". הוא מטיח הטחות בלי לנמק, תוך זיוף מצב-הדברים הממשי. למשל, ב"עכשיו" פורסמו תירגומים נפלאים של אלוה לסקוברה, מפרי עטו של יהודה עמיחי. האם יעז עומר לפסול תירגומים אלה? ב"עכשיו" פורסמו תירגומים נפלאים של אודן, פרי עטו של נתן זך. מה דעתו עליהם?

בחבורות "עכשיו" האחרונות פורסמו תירגומים קלא-סיים של ד"ר ישעיהו אוסטרינג, מתרגם, "מאה שנות בדידות" של מארקס, מתוך "סתיו של אותו הסופר וכן תירגומי יורם ברונובסקי ואחרים, מהקלאסיקה ה-רומית. האם פוסל עומר תירגומים אלה, ואם כן מדוע? ומה דעתו על התירגום המפעים של פרופ' אריה זקס לשירי ג'ון ברימן? ומה דעתו על תירגומי טראקל של פרופ' דן מירון, על תירגומי צ'רלס אולסון וחילדה דוליסל מא תא. ארנון? והאם גם תירגומי אטילה יוז'ף של מ. אבישאל ותירגום פרק מ"ד"ר פאוסטוס" של תומאס מאן, מאת אותו המתרגם, פסו-לים בעיניו? אולי גרועים בעיניו התירגומים של המו-